

Lesarabrøv

Álitið um miðnámsútbúgvingina

Fram er komið álitið um miðnámsútbúgvingina í Føroyum. Aðalmálið við tilmælum eru, at danskt skal skerjast og føroyskt mennast, og at HF meira skal vera fyrri tey tilkomnu.

Mikið kjak hevur síðani verið um, hvønn leiklut danskt og føroyskt skulu hava í nýggja studentaskúlanum. Summi eru rædd fyrri, at føroyingar fara ikki at klára seg millum danskarar búsitandi í Danmark, tá teir koma niður á hægri lútu-stovnamar at studera.

Sum fyrrverandi HFari, ið nú gongur á hægri lærustovni, Náttúruvísindadeildini á Fróðskaparsetrinum, vil eg fegin gera tær viðmerkingar til hetta. (1) Hjað okkum eru tíðum danskir próvdómarmar, og uppáður og royndir skulu tá vera á danskum. Og hetta veldur ongum trupulleikar. Tað er enná so galið (?), at tá føroyingar eru próvdómarmar, eru fleiri næringar, ið kortini skriva á danskum, tí tað fellur teimum lættari. (2) Hóas vit so gott sum bara hava lærarar úr Danmark, er minni parturin á danskum. Meginparturin er á enskum, og próvgjarnir fyrri at danskt ikki má skerjast, halda tí ikki eftir minari meting. Og avleiðingin átti tí at verið, haldi eg, at enskt varð tikið sum fyrsta

fremmandamál ella í hvussu er varð síðustillað við danskt í miðnámskúlanum.

(Bert eitt hugskot: Fyri at geva næmingunum við náttúruvísindaligum áhuga betri fæleika at lesa viðari innan náttúruvísindi, kundi lærugreinin enskt á støddfrøðiligu grein í studentaskúlanum við innihaldinum verið tillagað náttúruvísindum. Tað vildi kanska samstundis økt áhugan hjá støddfrøðingunum fyrri at læra málið í studentaskúlanum).

At HF skal gerast ein útbúgving fyrri tilkomnu, havi eg litið at siga til, men eg vil tó koma við nøkrum sjónarmiðum um HF móttvegis studentaskúla.

Hóast miðnámsdepilin í Suðuroy, har eg sjálur havi tikið HF, hevur framúr góðar lærarar (óansæð hvat Annfinnur í Skála í sínum illgitingum í trimum pørtum og lestrarveg-leiðarin á fiskivinnuskúlanum í Vestmanna í allari alminde-ligheit vísa vera við), so er tað ein sannroynd, at næmingarnir á ein hátt verða snýttir av, at lestraráðin er eitt á styttri enn á studentaskúlanum. Tí vil mín vón vera, at hvar í landinum ein býr, ikki ávirkar hvussu harn fær miðnámsprógv meira enn áhugin. So hevði studentsút-

Dávid og Goliat

Hvar eru tey gyltu lyftu, peningastovnamir lóvaðu Føroya fólki, út lóvaðu at niðurfrysta lán.

Stjórnin í Føroya Sparikassa: Vit mugu ikki missa pening uppá sanering av seðsum.

I grein 12. mars 94 svarar Eyðun á Rógvi, dæmini í blaðnum 11. mars 94, eru ikki røtt.

Eyðun á Rógvi visur á, at lánsgjöldini og fastar útreiðslur eru kr. 9.321,- um mánaðin, og familjan hevur kr. 5.429,- til mat og klæði.

Hvar hevur tú fingið útrokningargrundarlagið frí, hví ikki spyrja familjuna, hvussu støðan er. Eitt kundi verið spurt fyrst áðrenn tit fóru at gera avtaluna, hvussu eru tykkara útreiðslur nú, eru útreiðslurnar hækkaðar ella lækkaðar.

Sambært útrokningunum frá Føroya Sparikassa, familjan hevur fingið frá 8. mars 94, fáa vit samlaðu útreiðslurnar at vera 10.610,- kr., so hetta tíð sigur við blaðið er heldur ikki rætt, og skulu vit so ganga eftir tí, stjórnin skrivur, eru ikki kr. 5.429,- eftir, men kr. 4.140,- eftir.

Fara vit so at hyggja eftir hvat Sparikassin hevur sagt um innleiku okkara, so sær ikki so galið út kortini, men lesa vit so lógina um stuðulsupphæddir til arbeiðsleys: Hægst loyvda stuðulsupphædd til arbeiðsleys eftir paragr. 9, stk. 3 í forsorgarlógini - svarandi til stuði hjá fólkapensionistum. Pr. 1. juli 1993:

Eftir paragr. 9, stk. 3 - upphæddseftir er kr. 10.841,- og ikki kr. 14.750,-, lesa vit so meira, full upphædd kann veitast teim, sum ikki hava aðra innleiku. T.v.s. at um mánaðarlaga nettointtøkan (skattur frá-roknaður), fróknað evt. arbeiðsloysistryggingargjald, er hægri enn upphæddirnar omanfyri, kann stuðul ikki veitast. Upphæddin hjá hjúnun er hon, tey tilsaman kunnu fáa, t.v.s. at um innleikurnar (fróknað A-tryggingargjald) hjá um-

søkjara og hjúnafelaga tilsamans eru oman fyrri upphæddirnar í talvuni, kann hjálp eftir paragr. 9, 3. pætti, ikki veitast.

Eftir lógini paragr. 9, 4. stk. - ískoyti vegna høgur húsaútreiðslur í serligum undantaksfórum: Til tann partin av húsaútreiðslunum, ið eru yvir 40% av teirri upphædd, persónurin ella familjan hava at ráða yvir, tó í mesta lagi upp til A-tryggingarmaksimum (netto).

So verður spurt, vil tað siga, at tit hava gjørt avtalu eftir tí, sum Almannaastovan hevur játtað familjuni? Ja, tað kann sigast soleiðis. Familjan hevur onga avtalu við Arbeiðsloysistryggingina, onga avtalu við Almannaastovuna, ikki okkum vitandi. Familjan fær Arbeiðsloysisgjald, og stuðul frá Almannaastovni eftir paragr. 9, stk. 3 í lógini.

Eyðun á Rógvi sigur við blaðið 12. mars: Eitt er vist, vit fara ikki at eftirgeva lán. Tað hava vit ikki lovti at gera móti spararunum í Sparikassanum. Tað munu ikki vera so nógvir spararar eftir, familjan hevur ongandið biðið um at fáa eftirgivið nakað lán, tað familjan hevur biðið um er at fáa niðurfryst ca. 50% av øllum lánunum, bert ein stovnur svaraði aftur, og tað var P/F Húsálán. Viðv. omanfyri nevndu umsókn tyg-ara skulu vit hervið boða frá, at sakin er avgreidd viðari til Kredittdeildina í Føroya banka, til endaliga avgreiðslu. Og har liggur tað enn, nú eru skjótt 12 mánaðir síðan vit frættu.

Hvussu arbeiða peningastovnamir saman: Eyðun á Rógvi svarar í blaðnum harvið er ikki sagt, at avtalan um neyðugt skal ganga yvir 30 ár. Húsálánsgrunnurin skrivur sambært fylgiskjal, Umleggjan av lán vegna eftirstøðu og leingjan av áramáli til 30 ár, hvat skulu vit familjan trúgva.

Og so lesa vit meira í blaðnum, geva tit øðrum familjum, sum ikki fáa pening á Almannaastovni, so muviferð?

búgvingin, sum fyrr hevur verið upp á tal, nú verið sett á stovn har suðuri, so var tað eitt stórt framstig.

Eitt er, at lesi-»formurin« á HF helst gevur betri møguleikar enn tann í studentaskúlanum hjá teimum lesandi sjálvi at menna seg, sum álitið fyrri ein part viðgongur, men tað árið, studentaskúlin er longur enn HF, vinnur kortini, tá pisurnar koma viðari. Tað siga mínar egnu royndir, í hvussu er.

Teimum ungu, sum koma út úr fólaskúlanum, og sum ynskja sær eina hægri útbúg-

ing, er eitt miðnám besta bindi-líðið, um lestrarúðin er trý ár, men arbeiðslagið og innihaldið á HF (serliga høvuðsuppgáv-án) var tikið væl uppí.

Tað heldur í hvussu er ein, ið sum nýklakt pisa av HF hevur havt møguleika at samanbera egnan fæleika til hægri lestur við tann hjá sínum lestrarfeløg-um úr studentaskúlanum.

Nóatún 11. mars 1994

92.015 á

Fróðskaparsetrinum

Deyvafelag Føroya

Skrivstovan í Deyvahúsinum »Effata«, Íslands-vegur 10 B, Tórshavn, er opin hvønn dag kl. 9-11. Telefon/telefax 17597 og telefax 41992, skrivite-
fon tlf. 0123 og bíð um 16929 ella 41792.
Límafundur hvønn mánadag kl. 20-23.

Eyðun á Rógvi svarar - tað er so ymiskt, hvat fólki kunnu halda seg liva fyrri.

Hvat ventar tú, Eyðun á Rógvi, fólki teinkja, hugsa út bert um pening, tað kann ikki verast rætt.

Les vit so grein í Sosialin-um 2. mars 1994, hvar Marjun Sigurdssdóttir skrivur eina sera góða grein, eg fari at taka okkurt burtúr. Als skapar mis-mun. Eingin kanning um nú-tíðartærv. Úrslitið er húsa-gangur, stór fólkaflýting, og tey mongu seðsini - og tving-silssælur hvønn dag. Sam-felagið tolar ikki fólka-flýtingina, vit á Almannaastov-uni hava bert lógirnar at halda okkum til, tað einasta vit kunnu gera er, at geva politikarunum boð um støðuna. Tað bætir heldur ikki um støðuna, at fólki besta arbeiðsaldri flyta av land-inum.

Ótryggleiki elvir til ófrið. Eitt nú eru fólki so spærd, at tey smáðast ikki fyrri at gera seg inn á deyðar lutir á skrivstov-unum, bert fyrri at fáa luft fyrri sínum máttloysi, slíkt er ikki komið fyrri áður. Tað er ymiskt, sum bendir á, at tá tryggleikin fer niður um eitt ávíst mark, er vandi fyrri ófriði. Hetta kenna vit frá londum, sum ikki hava somu sosialu trygdarskipan, sum vit hava í Norðurlondum, eg fari at spyrja hvar er trygdarskipanin í Føroyum, hetta hon skrivur mátti verið eitt var-skjóð bæði til bankar og politik-arar.

Eyðun á Rógvi verður spur-dur: Eru fólki á henda hátt sett undir umsiting? - Nei, tey flestu gera tað sjálvboðin, lesa vit so millum reglurnar verða fólki sett undir umsiting, um tey vilja tað ella ikki. Nei, Eyðun á Rógvi, lat ikki fólki verða sett undir umsiting, hetta kemur bert til at birta ófrið.

Familjan hevur altíð dámt væl í Sparikassanum, men er tað so sum tú skrivur, verður tað skjótt eingin eftir í Sparikassanum, státt tá.

Eisini skuldu vit avlevera P-

talið, so skal tað ganga sum tað gongur nú verður tað skjótt, at vit kunnu taka í hondina á hvørjum øðrum og siga góðan dag, 359 ella okkurt í tann stíl.

So svarar tú, Eyðun á Rógvi: Um tey ikki góðtaka tær treytir, sum vit seta, so verður bert av-márkað tui, til tey missa húsin, hvat er tað tí sigur og ger, væl-signaður Eyðun á Rógvi, altíð havi eg sæð teg sum ein mann, ið hugsar um menniskju, far og hugsa aftur sum eitt menniskja og ikki sum ein maskina, tann tíðin kemur nokk.

Øll, ið bygja sær hús, hava tikið lán, øll skulu gjalda lánini aftur, men henda tíðin, vit eru komið í, letur tað seg bara ikki gera, hvussu hevur tú hugsað tær framtíðin verður.

Tað, sum vit familjan hava gjaldið er frá 1. jan. 88 kr. 462.000,-. Tað vit skulu gjalda frá 8. mars 1994 til 8. mars 2024 er kr. 1.895.400,-. Saml-að frá 1. jan. 88 til 8. mars 2024 er kr. 2.357.400,-.

Av hesum 2.357.400,- kr. er ikki roknað við at rentan fer at hækka og grundarstæðið við av-taluni hjá Sparikassanum ikki broytt frá fyrsta degi til síðsta dag.

Tá so 30 ár eru líðin, og ein er vorðin pensionistur, skulu vit familjan so aftur at gjalda pantið til Almannaastovuna, sum Almannaastovan hevur fingið gjøgnum árin, so Gud náði okkum.

Nú meðan eg havi sitið og skrivað, eri eg komin fram til at eg verði ógvuliga gamal maður, trúgv tí ella lat vera, men umleið 95 ár, so brøður og systur kring landið, missið ikki mótið, tað eru fleiri, sum verða eldri enn eg, tað elsta fólkið, eg veit um, var 108 ár, so liva vit so leingi skulu vit bert hugsa um at gera avtalu við peningastovn, so kær lands-menn, hugsið ikki um aldurin, hugsið um lánin, eg eri tíbet-ur ikki so gamal enn.

Familjan

»Tho whom it may concern

Vinarligast veiti mær innivist fyrri hesum báðum stuttu sitatum úr »Færernes Oldtidshistorie« hjá Niels Winther (kom út í 1875)

1. »... Ved Thronds død i 1035 stedtes den fær-øske selvstændighed til hvile...«
2. »Et folk der udelukkende lever af jagt og fiskeri, bliver næsten lige så vildt som rovdvret - og liveså dumt som fisken«

»Querí«